

Regeringen
Miljödepartementet
103 33 STOCKHOLM

Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 LULEÅ

Stockholm den 18 augusti 2010

Yttrande över remisser Förvaltning av världsarvet Laponia

Svenska Rovdjursföreningen, SRF har i remiss daterad 2010-06-17 ombetts att inkomma med yttrande till regeringen över Förvaltning av världsarvet Laponia (dnr M2010/2727/Na) gällande Laponiaprocessens *Redovisning av regeringsuppdraget att utveckla formerna för förvaltning av världsarvet Laponia* samt *Bilaga 2 – Förslag till en ny förvaltningsorganisation för världsarvet Laponia*. Remisstiden är satt till den 5 augusti 2010.

Svenska Rovdjursföreningen har i e-brev den 3 augusti av regeringen begärt förlängd remisstid till den 5 september 2010. Vid telefonförfrågan har meddelats att remisstiden kan förlängas till senast den 20 augusti.

Skilt från regeringens remiss har Länsstyrelsen i Norrbottens län i remiss daterad 2010-06-16 sänt *Bilaga 1 – Förslag till förvaltningsplan* avseende Förvaltning av världsarvet Laponia (dnr 512-5590-2010) till föreningen och ytterligare 86 myndigheter, organisationer, företag m.fl. Remisstiden är där satt till den 15 augusti 2010! Efter förfrågan har remisstiden förlängts till den 18 augusti kl 13.00.

Svenska Rovdjursföreningen tackar för att vi får lämna yttrande på förslag till ny förvaltning av Laponia. SRF har i september 2003 till Länsstyrelsen i Norrbottens län avgett yttrande över dåvarande utkast till förvaltningsplan för världsarvet Laponia.

SRF menar att det närmast är respektlöst gentemot remissinstanserna att sända ut ett omfattande och mycket genomgripande förslag till förvaltning av Laponia inkluderande landets största nationalparker på remiss mitt under gängse semesterperiod. SRF menar också att det är nödvändigt att analysera innehållet i bilaga 1, för att överhuvudtaget försöka förstå, analysera och avge yttrande över huvudförslaget till regeringen.

Detta yttrande är gemensamt för båda förslagen. Det innehåller dels generella synpunkter på förslaget och dels mer detaljerade synpunkter på de olika delarna.

Svenska Rovdjursföreningen avstyrker Laponiadelegationens hemställan till regeringsbeslut, eftersom det är omöjligt att utifrån nuvarande underlag och förslag se vilka konsekvenser förslaget får för områdets höga naturvärden. En konsekvensanalys saknas. Om arbetet ska fortskrida måste effekterna av förslaget tydliggöras. En bred och hög naturvetenskaplig kompetens måste tillföras ett eventuellt fortsatt och förnyat utvecklingsarbete.

SRF saknar:

- en allsidig och objektiv beskrivning av den hittillsvarande förvaltningen av områdets nationalparker, där både positiva och mindre goda erfarenheter och exempel bör beskrivas,
- en opartisk utvärdering av den överföring från Naturvårdsverket till länsstyrelsen i Norrbottens län av förvaltningsansvaret för nationalparkerna som skedde 1991. Andra förändringar har även skett, som att samer och andra orsbor redan ges betydande förvaltningsuppdrag.
- en opartisk beskrivning av vad förslaget eventuellt kan innebära för en annan utdragen process, nämligen Sveriges ratificering av ILO-konventionen 169. Kan detta förslag uppfattas som att konventionen införs ”bakvägen” i våra mest värdefulla nationalparker, där övriga kommuninvånarens färd-, jakt- och fiskerätt m.m. till viss del redan är beskuren, och att dessa, ofta kritiska, invånare därmed inte känner sig direkt berörda, Samerna ges här långt högre självbestämmande än vad som är fallet på övrig statlig mark ovan odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län och på renbetesfjällen i Jämtlands län.
- en tydlig redovisning av vad förslaget innebär i konkreta förändringar för de renskötande samerna i området, eftersom renskötseln redan idag i huvudsak bedrivs utan restriktioner i nationalparkerna.
- en konsekvensbeskrivning som måste innehålla
 - en beskrivning av de risker som finns med förslaget.
 - vilka konsekvenser får förslaget på områdets naturvärden?
 - vilka medborgare ges ”suveränitet” till Lapponia – renskötande samer, alla samer med tillhörighet i aktuella byar och hur påverkas övriga kommuninvånare, länsmedborgare, svenskar och övriga världsmedborgare av förslaget?
 - vilka medborgare ska kunna ägna sig åt annan näringsverksamhet än renskötsel i Lapponia och vilka typer av turism kan få förekomma – vandringar, jakt, fiske, bergsklättring m.m.?
 - vilka förändringar innebär förslaget då det gäller jakt och fiske för såväl renskötande samer som övriga medborgare?
 - vilka konsekvenser får inrättandet av en ny Lapponiaförvaltning för nuvarande anställda på Länsstyrelsen i Norrbottens län och eventuellt andra berörda, då medel överförs från myndigheterna till Lapponiaförvaltningen?

SRF lämnar följande generella synpunkter på Laponiadelegationens förslag.

I bakgrundskapitlet till Laponiaprocessen beskrivs att processen varit besvärlig och pågått i närmare 15 år, även om arbetet intensifierats först 2006. Vari denna utdragna process och de konflikter som föranlett den utdragna hanteringen består redovisas inte tydligt i underlaget. Enligt redovisningen till regeringen har arbetet bara efter 2007 omfattat 10 möten med den tillfälliga Laponiadelegation och 44 möten med beredningsgruppen. Ett 80-tal personer har varit involverade i arbetet. På sidan 12 i redovisningen sägs: ”Processen vilar på en gemensam värdegrund och ett konsensusförfarande vid beslut samt deltagande på lika villkor så långt som det varit möjligt.” Arbets- och synsätten inom Laponiaprocessen redovisas därefter i sju punkter som är allmänt formulerade, liksom på sidan 3, där värdegrunden sammanfattas i ett stycke.

SRF har svårt att utläsa vari denna gemensamma värdegrund består. Att konsensusförfarande använts ”så långt det varit möjligt” innebär rimligen att det finns kvarstående olösta frågor. SRF saknar en öppen redovisning av de konflikter, problemområden och kvarstående olösta frågor som Laponiaprocessen rimligen behandlat och enligt egen utsago anser sig ha löst eller lagt åt sidan. Det allmänna intrycket är att bevarandeintressena hela tiden fått stryka på foten gentemot en okritisk beskrivning av den samiska kulturen och dess påverkan på områdets växt- och djurliv.

Laponias stora naturvärden beskrivs inte på ett sätt som gör dem rättvisa och tillmäts inte heller den betydelse som de rimligen har och har haft, då olika områden av Lapponia vid skilda tidpunkter under 1900-talet avsatts för att skydda just sådana värden: Landets första nationalparker 1909 (Sarek och Stora Sjöfallet) följt av ytterligare nationalparker (Muddus 1942 och Padjelanta 1962), liksom Sjaunja fågelskyddsområde (1943, senare ombildat till naturreservat) följt av ytterligare flera naturreservat.

På sidan 5 i redovisningen beskrivs arbetet som följer: ”Tillsammans har vi drivit Laponiaprocessen. En process som syftar till att utveckla formerna för förvaltning av de områden som skyddats för sina stora värden. En process som återfört inflytande och påverkansmöjligheter till delar av landet där upplevelsen länge varit att statsmakten inte lyssnat, och som erkänner den kunskap som finns i localsambället. Rätt eller fel, upplevelsen finns här och måste tas på allvar.

Laponiaprocessen är inget annat än vi som deltagit i den.”

En av anledningarna till bildandet av nationalparkerna var möjligheten till naturvetenskaplig forskning i områden med stora naturvärden, där annan markanvändning var begränsad. Vad SRF kan konstatera är att den naturvetenskapliga kompetens och forskning som arbetat i och kring Lapponia inte deltagit i framtagandet av remitterat förslag till ny förvaltning av Lapponia.

Renskötelsen är och framför allt har varit en bärande del i den samiska kulturen. Idag är dock de renskötande samerna en minoritet bland samer som ursprungsfolk. I denna verklighet finns en betydande inneboende konflikt, vilket inte minst har kommit till uttryck i det samiska parlamentet - Sametinget.

De renskötande samer som är verksamma främst i de delar som omfattats av nationalparkerna har i mångt och mycket haft stora fördelar av dessa skyddade områden, vilket inte berörs med en rad i Laponiaprocessens omfattande underlag. Redan idag kan renskötsel, som enda näringsverksamhet, i det närmaste bedrivas utan inskränkningar i nationalparkerna. Däremot är allt annat nyttjande av naturresurserna förbjudet, vilket främst har varit till gagn för dessa samebyar. Under främst 1950- och 1960-talen fanns långgående planer på omfattande vattenkraftsutbyggnad i nuvarande Lapponia (Tjuoltadalen, Njåtsosvage, Sitojaure, Virihaure,

Vastenjaure, Teusadalen och Kaitumöverledningen utgör exempel). ”Freden i Sarek” och bildandet av Padjelanta nationalpark är resultat av naturvårdens kraftfulla protester mot dessa planer. Protester som ofta skedde tillsammans med de renskötande samerna. I Laponiaprocessens redovisning framstår områdets höga naturvetenskapliga skyddsstatus främst som en belastning för det samiska kulturarvet.

Den renskötsel som bedrivs i Laponia skiljer sig inte på något utmärkande sätt från den arealkrävande renskötsel för köttproduktion som bedrivs i landets övriga samebyar. Renskötseln i Laponia har genomgått sentida stora förändringar, där effekterna av främst utbyggnaden av vägar utmed Luleälvarna har varit betydande, liksom användningen av snöskoter, motorcyklar och helikoptrar i arbetet, vilket skiljer sig från det tusenåriga kulturarv som till stor del återges i det presenterade underlaget. SRF påpekade redan i sitt yttrande 2003, att den i samband med världsarvsutnämningen hävdade föreställningen att rennäringen i Laponia bedrivs med traditionella metoder och att den samiska kulturen nästan inte lämnar bestående spår efter sig är förvanskad och medför ett dilemma. Det är en rimlig utgångspunkt att renskötseln i Laponia ska bedrivas med metoder som är förenliga med områdets höga naturvärden.

Den nu presenterade redovisningen med förslag innehåller alltför många svepande och oprecisa formuleringar. Ett exempel återfinns under rubriken *Förvaltning som process* på sidan 18 i redovisningen av regeringsuppdraget: *”Den formella dimensionen av ett sådant arbete bygger på samrådsmöten och remissförfaranden. Den informella baseras mer på en fri och öppen kommunikation och dialog som inte alltid är fastställd genom bestämmelser. Den nya förvaltningsorganisationen förväntas erbjuda en särskild rådsfunktion, efter förebild från den samiska sūdaorganisationen som tillvaratar detta bredare förvaltningsperspektiv genom konsensusökande arbetsmetoder. För den lokala befolkningen och brukare av landskapet kan ökat deltagande ha betydelse för att t.ex. säkra arbetstillfällena eller få kontroll över vissa för det lokala samhället viktiga frågor.”*

På sidan 9 avslutas Laponiaprocessens hemställan till regeringen med följande stycke: *”Enligt Laponiaprocessens bedömning krävs inget ställningstagande av regeringen i fråga om förvaltningsplanen med skötselplan och föreskrifter, de ansvariga myndigheterna har den beslutskompetens som krävs för att fastställa dokumenten.”*

Denna bedömning delas inte av SRF, eftersom de föreslagna förändringarna är principiella för förvaltningen av nationalparker och världsarv. De bör därför rimligen hanteras av regeringen eller centrala myndigheter och inte som här föreslagits av den myndighet som varit pådrivande i processen. Även förslag till förvaltningsplan och skötselplaner borde därför enligt vår bedömning hanteras av regeringen.

SRF lämnar följande synpunkter på Laponiadelegationens hemställan till regeringen och förslag att inrätta en ny förvaltningsorganisation under en försöksperiod på fem år.

att snarast ge sin mening tillkänna om de förslag som Laponiadelegationen lämnar och då särskilt den del som avser etablering av en ny Laponiaförvaltning - Laponiatjuottjudus som ska sköta förvaltningen av Laponia. Laponiatjuottjudus ska vara en ideell förening med berörda samebyar, de bägge kommunerna och staten som bildare. I det styrande organet ska det finnas en samisk majoritet

Kommentarer: SRF konstaterar att bildandet av en "ny Laponiaförvaltning" i själva verket innebär att man inför en ny kostnadsdrivande förvaltningsnivå till redan befintliga (Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet).

Förslaget om en ideell förening väcker många frågor, som inte ges svar på annat än vilka som ska bilda föreningen. Är föreningen en medlemsförening och vem kan i så fall bli medlem? Vad gäller i fråga om offentlighet och sekretess, då föreningens verksamhet bygger på ett offentligt uppdrag och statlig finansiering. Inom den ideella föreningen kommer personal att anställas, upphandlingar kommer att ske, men där kommer även känslig information att insamlas och hanteras (exempelvis inventering av rovdjurens boplatser). Risk för jäv är också uppenbar i en sådan till synes sektliknande förening, där det samiska ursprunget otvetydigt är uttalat prioriterat.

I det styrande organet ska det finnas en samisk majoritet.

På sidan 19 i redovisningen står följande under rubriken "Med samisk majoritet i styresorganet - Laponia är ett område som samer bebott, brukat och förvaltats i årtusenden. De människor som nu bor och verkar i Laponia vill själva få möjlighet att utveckla sin kultur, sina näringar och sina liv, i och utanför, världsarvsområdet. Det är endast kulturbärarna själva, samerna i området, som kan säkerställa den samiska kulturens och kulturlandskapets framtid i Laponia. Det omgivande samhället kan stödja och skapa förutsättningar för en sådan utveckling, men avgörande avgöringar och beslut måste tas av samerna själva. En viktig del av ett meningsfullt inflytande är delaktighet i beslut om Laponias förvaltning och framtida utveckling."

Vilka samer ska styra den nya Laponiaförvaltningen? Det talas om de renskötande samerna i berörda samebyar och samer mer generellt med "hemvist" i dessa byar. På sidan 45 i *bilaga 1* återges under rubriken *Samebyarnas brukande av marken* antal medlemmar och företag i berörda samebyar. Antalet redovisade medlemmar uppgår till 1150. Vad SRF kan bedöma är det långt fler än de personer som är aktiva renskötare och "brukare" av Laponia. Vem eller vilka samer som undantas från de restriktioner som finns beträffande färd, jakt och fiske m.m. i främst nationalparkerna vare sig diskuteras eller redovisas tydligt. I redovisningen talas det om de samer som bor och brukar Laponia. SRF kan inte finna att antalet personer som bor i Laponia redovisas någonstans i förslaget. Rätten att färdas, jaga och fiska är och har varit en källa till konflikt mellan de renskötande samerna och övriga samer och inte minst övriga invånare i berörda kommuner. Antalet kommuninvånare i Jokkmokk är drygt 5 200 och i Gällivare 18 500. Det finns en uppenbar risk att denna konflikt består och eskalerar om inte dessa avgränsningar först lyfts fram, diskuteras och förankras.

SRF ställer sig frågande till om den beskrivning av *Renskötelse rättens omfattning och det samiska självbestämmandet* som ges under avsnitt 1.6 i Förslag till förvaltningsplan (s. 14-17) är formellt vedertagen i Sverige. Om så är fallet är det nödvändigt att kunna identifiera de personer som med stöd av renskötelse rätten inte omfattas av de förbudsregler som gäller för övriga människor i världsarvet Laponia.

SRF ställer sig också frågande till hur ett eventuellt röstningsförfarande ska gå till i en sådan förening med samisk majoritet, eftersom det i samebyarna inte gäller en person en röst, utan en röst för varje påbörjat hundratal renar man äger.

SRF ser också att införandet av en ny förvaltningsnivå innebär ännu större oklarheter om ansvarsfördelning, inte minst då det gäller tillsyn och bevakning. Risken är uppenbar att sådan verksamhet än mer nedprioriteras. Redan idag framhålls ofta att länsstyrelsens naturbevakare endast har begränsat rapporteringsansvar och inga polisiära befogenheter.

att under en försöksperiod om fem år inrätta Laponiatjuottjudus med en successiv uppbyggnad och inom ramen om en förordning med bestämmelser för en 5 årig försöksverksamhet

Kommentarer: SRF efterlyser en utvärdering av den överföring från Naturvårdsverket till Länsstyrelsen i Norrbottens län av förvaltningsansvaret för nationalparkerna som skedde 1991. De till ytan största nationalparkerna omfattas av Laponia. Det allmänna intrycket är att parkerna alltmer prioriterats ner av länsstyrelsen. Det gäller såväl arbete med inventeringar, bevakning och tillsyn. SRF anser att det är otillfredsställande att det inte finns återkommande inventeringar i landets nationalparker, som på ett objektivt sätt dokumenterar förändringar i såväl fauna som flora. Inte ens i de nationalparker som avsattes för mer än 100 år sedan finns sådan dokumentation

Ett område som av allt att döma nedprioriterats är bevakning och tillsyn, som i det närmaste verkar ha upphört under senare år, vilket sammanfaller med Laponiaprocessen. Kan det vara en slump? I det samlade underlag som redovisas av Laponiaprocessen återges inte med en rad den illegala jakt efter rovdjur som av allt att döma fortgår i nationalparkerna och Laponia. Om man söker på orden olaglig och illegal får man en träff vardera i det samlade underlaget och det är på sidan 169 i *bilaga 1*:

”Länderna ska ta hänsyn till de arkeologiska värdena i samband med den fysiska planeringen och vid bygg- och anläggningsarbeten. Länderna är också skyldiga att stoppa olagliga utgrävningar och till att samarbeta över gränser, bland annat för att förbinda illegal utförsel av arkeologiska föremål. ...”

SRF kan inte uppfatta det på annat sätt än att frågan om illegal jakt i Laponia undvikits i arbetet med Laponiaprocessen. Länsstyrelsens tjänstemän, forskningsprojekt och andra har vid upprepade tillfällen uppdagat illegal jakt och förföljelse av stora rovdjur i Laponia. Uppenbara sådana händelser finns i samtliga rovdjursprojekt. Berättelsen om björnhonan Rapa och hennes avkommor utgör ett skrämmande exempel, där 15 björnar bedömts fallit offer för illegal jakt i Laponia. Ytterligare exempel finns i järv- och lodjursprojekten. Illegal jakt har även uppdagats efter älg i Laponia. Dessa händelser har, som liknande fall i andra delar av landet, ytterst sällan lett till åtal och fällande domar, men i de utredningar och förundersökningar som gjorts har renskötande samer från berörda samebyar figurerat och i något fall även blivit fällda.

SRF ställer sig undrande till av vem och hur en föreslagen femårig försöksperiod ska utvärderas och vilka objektiva mätbara parametrar som kan användas för att se eventuella effekter på växt och djurliv.

att fastställa Laponiatjuottjudus status och förvaltningsansvar genom ett tillägg i nationalparksförordningen efter att den ideella föreningen bildats

Kommentarer: SRF efterlyser konkret vad detta tillägg ska innehålla och vilka konsekvenser det får, inte minst för områdets naturvärden. Det är omöjligt att värdera sådana vaga och intetsägande formuleringar.

att staten, genom Länsstyrelsen i Norrbottens län samt Naturvårdsverket, ingår som medlemmar i den ideella föreningen Laponiatjuottjudus, och tar en aktiv del i uppbyggnaden och driften

Kommentarer: SRF ställer sig, vilket framgår av kommentar under attsats 1, frågande till vad som händer efter uppbyggnadsskedet?

att uppmana Länsstyrelsen i Norrbottens län och Naturvårdsverket att, inom ramen för dessa myndigheters kompetensområde, vidta de förändringar i myndigheternas interna regelverk, föreskrifter m m som krävs för att Laponiatjuottjudus ska kunna verka

Kommentarer: SRF menar att det inte är rimligt att ge länsstyrelsen ett sådant mandat utan att samtidigt konkret precisera vilka förändringar som avses. Rimligen måste man under Laponiaprocessen upptäckt att det finns andra författningar, policydokument etc. som kan sätta käppar i hjulet för den föreslagna processen. Det hade varit lämpligt om detta hade redovisats öppet .

att från och med 2011 tillföra resurser motsvarande 2 120 tkr/år till Laponiatjuottjudus, motsvarande de medel som länsstyrelsen i Norrbottens län nyttjar för förvaltningsuppdraget

Kommentarer: SRF ställer sig frågande till hur länsstyrelsen i Norrbottens län ska upprätthålla sina myndighetsuppgifter och hur det arbetet ska finansieras om hela förvaltningsanslaget, som föreslås, överförs till Laponiaförvaltningen. Likaså vilken personal och kompetens som ska bibehållas på länsstyrelsen och var den egna personalen ska vara stationerad? Länsstyrelsen i Norrbottens län, likaväl som andra länsstyrelser och andra myndigheter, ursäktar sin brist på myndighetsutövning nog så ofta på neddragna anslag. En fråga som känns högst relevant är hur den operativa tillsynen i Laponia ska utföras och finansieras, vilket är en uttalad myndighetsuppgift för länsstyrelsen enligt förslaget (*bilaga 1, sid 106*). Då länsstyrelsen beskriver andra myndigheters uppdrag rörande Laponia uppger man att Polismyndigheten i Norrbottens län endast ansvarar för fjällsäkerhet (*bilaga 2, sid 17*). På annan plats (*bilaga 1, sid 106*) föreslås att den föreslagna nya Laponiaförvaltningen, där samerna ska vara i majoritet, ska verka för att förvaltningens personal kan förordnas som naturvårdsvakter. Det är enligt vår mening en olämplig lösning, som bäddar för svåra lojalitetskonflikter.

att besluta att 5 100 tkr/år – 9 400 tkr/år genom anvisningar i regleringsbrev ska fördelas till Laponiatjuottjudus från de anslag som idag finansierar olika delar av förvaltningsverksamheten, samt att i denna fördelning beakta den ambitionshöjning som krävs för att den nya världsarvsförvaltningen ska bli långsiktigt hållbar. Fördelningen ska ske med en successiv uppbyggnad, och omfattar inte drift av informationsinfrastruktur samt särskilda investeringar

Kommentarer: SRF ställer sig även frågande till detta förslag till omfördelning av pengar, som rimligen medför att länsstyrelsens myndighetsutövning minskar för att inte säga ställs utan ekonomiska resurser. Den största anslagsposten är vad SRF kan förstå anslaget för biologisk mångfald. Det är inte rimligt att det anslaget i föreslagen omfattning används i detta syfte. På sidan 116 i *bilaga 1* står att länsstyrelsen ansvarar för kvalitetssäkring av rovdjursinventeringarna. Länsstyrelsen föreslår att anslaget för rovdjursinventeringar ska överföras till Laponiaförvaltningen. SRF ställer sig frågande till hur kvalitetssäkringen i rovdjursinventeringarna ska ske och hur den ska finansieras, eftersom inga resurstillskott föreslås.

Det hade även varit på sin plats att Laponiaprocessen redovisade beräknade kostnader för information och investeringar, i vart fall för den föreslagna försöksperioden.

I rubriken på sidan 20 i huvuddokumentet står det: ”*siffrorna ej uppdaterade, motläs mot bil 1*”, vilken inte omfattas av regeringens remissdel.

att besluta att Naturvårdsverket ska avsätta medel för Laponiatjuottjudus etableringsfas 2011-20xx.

Kommentarer: SRF har ingen kommentar.

att korrigera de officiella namnen på de nationalparker som ingår i världsarvet Lapponia i enlighet med god ortnamnsed, och att avgöra om namnen ska stavas antingen så att svenskt namn följs av samiskt namn, eller samiskt namn följs av svenskt namn (svensk/samisk eller samisk/svensk). Motsvarande justering avseende naturreservaten som ingår i Lapponia kommer att göras av Länsstyrelsen i Norrbotten.

Kommentarer: SRF har ingen kommentar.

SRF lämnar följande synpunkter på Laponiadelegationens förslag till förvaltningsplan (bilaga 1).

Svenska Rovdjursföreningen menar att det inte är möjligt att hantera de två remitterade delarna var för sig, eftersom väldigt mycket av bakgrunds- och faktainformation finns i *bilaga 1*. Likaså är det uppenbart att det skett en naturlig sovring i faktadelen, som i flera delar inbjuder till komplettering. En allsidig beskrivning saknas i vissa delar.

I förslaget till förvaltningsplan redovisas inte vilka förändringar som föreslås utifrån gällande regelverk. Det är därför näst intill omöjligt för en som inte är väl insatt i nuvarande föreskrifter att se vilka förändringar som nu föreslås – vilka förbudsregler eller andra restriktioner som ändras, vilka som tillkommer eller tas bort. Vilka regler som gäller generellt och vilka

personer som omfattas av undantag med hänvisning till främst renskötselrätten är inte heller tydligt.

På sidan 146 i *bilaga 1* står följande under rubriken *Samernas rätt*
”Renskötselrätten gäller i världsarvet Laponia. Renskötande samer i berörda samebyar kan med stöd av urminnes hävd, gällande lagstiftning och tillämpliga föreskrifter utöva renskötselrätten. I samband med renskötsel är det tillåtet för renskötande samer i berörda samebyar att genomföra åtgärder som annars kan betraktas som stridande mot dessa föreskrifter, t ex att använda tekniska hjälpmedel såsom terrängfordon, luftfarkost eller båt med motor, utföra åtgärder i mark eller terräng såsom att anordna upplag, och vidta åtgärder i vegetationen för underhåll av byggnader och anläggningar samt medföra hund.

Vid uppförande av renvaktarstuga, annan byggnad eller anläggning, eller vid tagande av byggnadsvirke, ska detta i förväg anmälas (SRF understrykningar) till förvaltningsorganisationen.

I Padjelanta/Badjelánnda nationalpark kan medlemmar i samebyarna Udtja och Sierr i samband med renskötsel bedriva fiske och jakt, använda motorbåt, motorfordon i terrängen och luftfarkost, medföra hund, ta slöjdivirke och ved för bränsle.

Samebyarna och deras medlemmar avstår utövandet av jakt på älg i Sareks nationalpark enligt en särskild skriftlig överenskommelse mellan samebyarna och Naturvårdsverket.”

Utomordentligt betydelsefullt är att tydliggöra vilka personer som inte omfattas av förbud eller restriktioner. Dessa personer måste rimligen kunna identifieras på individnivå och också kunna uppvisa någon form av tillstånd för tillsynspersonal som enligt Laponiaprocessen är en kvarvarande myndighetsuppgift för länsstyrelsen och rimligen också för polisen. Det är också viktigt att personer som inte omfattas av de generella förbuden/restriktionerna kan uppvisa tillstånd, exempelvis flygföretag som är operativa i Laponia. Vad SRF kan förstå gäller renskötselrätten inte generellt för samebymedlemmar i Laponia utan för olika områden, vilket komplicerar detta ytterligare.

I det citerade avsnittet ovan sägs särskilt att medlemmar i Udtja och Sierr (60 personer) får jaga, fiska, m.m. i Padjelanta nationalpark, som ligger långt utanför dessa skogssamebyars åretruntmarker. Det framgår inte varför denna regel bara gäller Padjelanta, och det framgår inte eller vad som gäller för de övriga 1090 personer som är medlemmar i övriga berörda samebyar (enligt tabell sid 45).

För att uppföra byggnader krävs endast anmälningsplikt till den nya Laponiaförvaltningen (med samisk majoritet). Vad får det för konsekvenser för nybyggnation i nationalparkerna? Redan idag sker uppförandet av byggnader utan restriktioner bl.a. i Padjelanta. Byggnader som används för andra ändamål än renskötsel blir också allt vanligare.

I det sista citerade stycket sägs uttryckligen att samebyarna avstår jakt efter älg i Sareks nationalpark med hänvisning till en överenskommelse med Naturvårdsverket, som det inte finns någon länk eller annan hänvisning till.

Vad SRF kan förstå innebär då denna skrivning att jakt efter älg tillåts för samebymedlemmar i Stora Sjöfallets och Muddus nationalparker, där älgjakt är förbjuden, såvida inte en sentida ändring gjorts. Vad kommer att gälla då det gäller jakt efter björn? Den jakt efter björn och lodjur som tillåtits tidigare har inte varit tillåten i nationalparkerna och inte heller i delar av Sjaunja naturreservat. Kommer även jakt efter stora rovdjur att vara tillåten med stöd av renskötselrätten även i nationalparkerna som ett resultat av Laponiaprocessen? Detsamma kommer rimligen i så fall även gälla vid framtida licensjakt efter järv och varg?

SRF vill i sammanhanget särskilt uppmärksamma några omständigheter av betydelse för förvaltningen av stora rovdjur i Laponia. I Padjelanta nationalpark har det inte registrerats någon järvföring under de senaste 10 åren, trots att området utifrån ekologiska och biologiska

förutsättningar har goda möjligheter att hysa arten. Däremot har under de senaste årtiondena en sita (grupp av renägare) stannat i Padjelanta även under hela vinterhalvåret med sina renar. Ett markutnyttjande som inte förekommit tidigare. Även antalet föryngringar av järv och lodjur har under de senaste åren minskat i Sareks nationalpark, om man jämför med omkringliggande områden. Skydds jakt efter både björn och järv har tillåtits i Laponias nationalparker under de allra senaste åren. Även honor med ungar har skjutits. Tröskeln för acceptans av de stora rovdjuren har följaktligen sänkts även i Sarek och övriga nationalparker i Laponia. Detta har skett parallellt med Laponiaprocessen. Till detta ska uppmärksammas den illegala jakt efter stora rovdjur som fortgår i nationalparkerna och Laponia och som omnämns tidigare på sidorna 5-6 i detta yttrande.

SRF anser att det måste klargöras om samebyarna med hänvisning till andemeningen i Laponiaprocessen och med hänvisning till renskötselrätten även kan hävda rätt att erbjuda jakt och fiske för gäster i Laponia.

Övrigt som uppmärksammats i *bilaga 1* och som SRF finner anledning att särskilt kommentera.

Avsnitt 1.6, sidorna 14-18. *Renskötselrättens omfattning och det samiska självbestämmandet.*

Överensstämmer denna beskrivning och tolkning med vad riksdagen har tagit ställning till i denna fråga, som varit föremål för flera rättsprocesser och också behandlats i flera statliga utredningar under decennier? SRF kan inte bedöma det, utan detta bör rimligen granskas och bedömas av regering och riksdag, eftersom det även gäller tolkningar av grundlagsbestämmelser som rimligen också har betydelse då det gäller ett eventuellt senare ställningstagande till ILO-konventionen.

På sidan 15 sägs under rubriken *Urminnes hävd och renskötselrätten: "Successivt har dock de föreskrifter som gällt, medfört inskränkningar av renskötselrätten."*

SRF önskar att påståendet exemplifierades med konkreta uppgifter om vad som avses.

På sidan 28 hänvisas beträffande en närmare beskrivning av Laponiatjuottjodus arbetsuppgifter till det grunddokumentet för organisationen som upprättats inom ramen för Laponiaprocessen. Det hänvisas till en särskild rapport. SRF anser att denna rapport måste vara tillgänglig för remissinstanserna och att det borde finnas en hänvisning eller länk till dokumentet/rapporten.

På sidan 54 omnämns delar av den forskning som utförts i Laponia. SRF finner att den naturvetenskapliga forskning som bedrivits och bedrivs är näst intill utelämnad. Några exempel:

- 1) Länsstyrelsen i Norrbottens län var i högsta grad delaktig i det inventeringsarbete av *Vinterns däggdjur och fåglar*, som genomfördes åren 1974-1983 och som de efterföljande fem åren alltmer koncentrerades till de områden som nu omfattas av Laponia.
- 2) Länsstyrelsen i Norrbottens län var under 1980- och 1990-talen i högsta grad delaktig i utvecklingen av inventeringsmetodik för stora rovdjur, som också var en del i det dåvarande Nordkalottsamarbetet.
- 3) Det är närmast uppseendeväckande att inte den forskning omnämns som genomfördes under fyra år (1982-1987), varvid mer än 800 renkalvar radiomärktes i ett samarbetsprojekt mellan Jákkákaska sameby (Jåhkågasska), Naturvårdsverket, Sveriges Lantbruksuniversitet och Statens Veterinärmedicinska Anstalt. Arbetet som vid den tidpunkten var världsunikt kartlade rovdjurens effekter på rennäringen och har utgjort ett viktigt underlag för det ersättningsystem som infördes 1996 för att kompensera samebyarna i landet för rovdjursförekomst.

- 4) Länsstyrelsen var vintern 2002 initiativtagare till att Laponiavargen radiomärktes och följdes av länsstyrelsens personal i huvudsak i Laponia fram till april året efter då den försvann. Någon skriftlig redogörelse över den studien har inte presenterats, vad SRF erfarit. 5) 1984 radiomärktes den första björnen i landet och Skandinaviska björnprojektet har därefter följt mer än 200 björnar, varav merparten uppträtt i Laponia. Därefter har såväl järv som lodjursprojekt startat i Laponia. Dessa projekt har vunnit stor internationell uppmärksamhet.

De nämnda forskningsprojekten och undersökningarna har alla mer eller mindre studerat rovdjuren i Laponia. Dessa projekt nämns överhuvud tagit inte av "Laponiaprocessen" i det redovisade underlaget.

På sidan 57 behandlas *Gruvbrytning*. Där beskrivs händelser som inträffade för flera hundra år sedan. Det finns också sentida sådan verksamhet i Laponia. Före 2:a världskriget bröts magnesit i Sareks nationalpark. Dagbrottet är markerat på fjällkartan och rester av ett transportflygplan finns kvar vid platsen. I Sjaunja bedrevs under 1970-talet prospektering på flera platser. Även områden norr om Kvikkjokk inom Laponia har prospekteringsföretag visat intresse för.

På sidan 72 behandlas *Djurlivet - det zoologiska perspektivet*. Där sägs att "De storvuxna älgar, som hör fjäddalarna till (särskilt Rapadalen) är kanske landets enda älgpopulation som lever under förhållanden där rovdjur och klimatiska förhållanden - inte jakt är det som begränsar populationen." Det bör uppmärksammas att Rapadalens älgar i huvudsak lämnar dalen under perioden november/december - april/maj. Länsstyrelsen i Norrbottens län har i likhet med de flesta övriga län tillåtit jakt efter 1 november, vilket enligt SRF uppfattning inte borde ske i trakter som utgör vinterland för vandringsälgar från Rapadalen.

På sidan 72 avslutas avsnittet *Infrastruktur för boende, brukare och besökare* med följande stycke: "Genom att förbudet mot att bedriva kommersiell verksamhet inom nationalparkerna tagits bort finns nu större möjlighet för människor som lever och verkar i och kring Laponia till försörjning genom att bedriva hållbar turistisk verksamhet i och kring världsarvet, och därmed ökar också sannolikt viljan att gemensamt vårda och värna Laponia för kommande generationer. Detta är gynnsamt för rennäringen som den lokala ekonomin. För de berörda kommunerna och dess medborgare är det särskilt viktigt att världsarvet kan bidra till en känsla av ökad livskvalitet. En engagerad och kunnig lokalbefolkning är ett av de viktigaste redskapen i arbetet med att bevara Laponias värden för framtiden."

SRF ser inte bara fördelar med detta, utan menar att det också finns risker förknippade med en sådan öppning. Möjligheten att bedriva turistisk verksamhet för människor som lever och verkar kring Laponia kan också medföra att konflikten mellan olika grupper av kommuninvånare ökar, såvida vissa blir förfördelade. Huruvida sådan turistverksamhet också kan omfatta jakt, fiske samt annan äventyrs- och upplevelseturism framgår inte och inte heller huruvida sådan verksamhet innebär ökad användning av snöskoter och helikopter för transporter. Inte minst vad denna verksamhet kan och får innehålla efterlyses och en analys av dess konsekvenser.

På sidan 104 beskrivs "Dispenser och tillstånd

Dispens kan sökas för verksamheter och anläggningar inom Laponia där det i föreskrifterna anges att det är förbjudet. Vissa verksamheter och anläggningar är tillståndspliktiga enligt föreskrifterna. Hantering av dispenser och tillstånd är en myndighetsuppgift och hanteras av Länsstyrelsen i Norrbottens län."

Såvitt SRF kan finna vid ordsökning i detta 169-sidiga dokument är hanteringen av dispenser och tillstånd den enda klart uttalade myndighetsuppgiften för länsstyrelsen. Det finns risker med denna uppenbara begränsning av länsstyrelsens myndighetsuppgifter, då länsstyrelsen samtidigt överlätit sina nuvarande ekonomiska medel, vilket rimligen även innebär motsvarande

minskning av personella resurser, till Laponiaförvaltningen, som också ska vara remissinstans i denna handläggning.

På sidan 106 beskrivs ”Upplåtelser”

Det är svårt att utläsa vilka förändringar som föreslås då man i avsnittet hänvisar till rennäringsdelegationen, länsstyrelseinstruktionen, länsstyrelsens policy och en särskild överenskommelse mellan länsstyrelsen och Naturvårdsverket. Det sägs dock uttryckligen att Laponiaförvaltningen ska vara en viktig samrådspart för myndigheterna.

Vidare på sidan 106 ”Tillsyn och kontroll”

”Det formella ansvaret för den operativa tillsynen, med de befogenheter som följer enligt miljöbalken och tillsynsförordningen, ligger hos länsstyrelsen. Den operativa tillsynen i skyddade områden består i att övervaka att föreskrifterna som gäller i området följs. Tillsynen består också i att kontrollera att tillstånd och dispenser, som meddelats som en följd av föreskrifter för området, liksom villkoren i dessa avseenden följs.”

Här talas det uttryckligen om det formella ansvaret. Ännu viktigare är det operativa tillsynsansvaret som av skrivningar på andra ställen i dokumentet överläts på Laponiaförvaltningen. SRF ser därmed en uppenbar risk att den illegala jakt som har förekommit i Laponia efter bl.a. stora rovdjur därmed kan fortgå och till och med förvärras.

På sidan 111 under avsnittet ”Uppföljning”

SRF vill mena att det är anmärkningsvärt att länsstyrelsen i det sammanhanget inte nämner det helt unika inventeringsarbete som genomfördes av länsstyrelsens egen fältpersonal under åren 1974-1988. I den dokumentationen registrerades förutom spår och observationer av däggdjur och fåglar även spår av snöskottrar och skidåkare.

På sidan 118 under avsnittet ”Växter och djurarter”

Här framgår med all tydlighet att det operativa ansvaret för inventeringar av rovdjur och andra hotade arter överlämnas till Laponiaförvaltningen. SRF har på sidan 4 i detta yttrande ställt sig frågande till hur känsliga fynduppgifter om sådana arter kan hanteras inom den föreslagna ideella föreningens organisationsform. Vad gäller formellt beträffande offentlighet och sekretess? Måste klarläggas!

På sidan 126 beskrivs ”Jakt” och ”Fritidsfiske med handredskap”

Det framgår inte om Laponiaprocessen menar att denna verksamhet ska utvecklas, vilket oftast betyder utökas. Hur betraktas den verksamheten i ett turistperspektiv för Laponia? Detta borde uppmärksammas i en konsekvensanalys. SRF vill poängtera att det, av allt att döma, inte finns någon plats i fjällvärlden där jakt inte är tillåten och inte heller någon sjö eller tjärn där det råder totalt fiskeförbud. Så är fallet även i landets nationalparker!

Roger Olsson

Ordförande

Svenska Rovdjursförbundet